

"La infantesa és un pou de matèria del que viurem després"

Raquel Ricart ha escrit *El dit de Déu* (Proa, 2022), un llibre enlluernador amb tres veus narradores que es creuen per parlar sobre el perdó, la identitat i la memòria. Tres emocionants fils narratius protagonitzats per les inoblidables protagonistes: Nora, l'Esriptora i Jo.

Text **Àlex Milián** @alexmilianbeser
Fotos **Miguel Lorenzo** @miguellorenzo_

Per què una obra amb tres narradores —la Nora, l'Esriptora i Jo— que expliquen històries que més o menys es creuen?

—El fet biogràfic i autobiogràfic m'interessava molt. M'agrada llegir biografies. I era la primera novel·la que escrivia en primera persona. A les altres sempre hi ha un narrador omniscient, i aquesta vegada vaig decidir provar amb el jo. Quan vaig començar només hi havia dues protagonistes. No tinc mai un *planning* fet del que escriuré. No sé per on anirà la cosa.

—I va començar amb dues?

—Sí. I en el procés va aparèixer Nora, que és un poc nexa d'unió, i vaig decidir jugar que sigui un personatge de l'Esriptora que també és un personatge del Jo.

—No havia fet mai una novel·la en primera persona i ara n'ha fet una amb tres primeres persones. Per compensar?

—M'agrada molt i m'interessa el joc de la memòria que no és mai del tot real. Tu penses que una cosa va passar d'una manera i, quan la comparteixes amb una altra persona que va viure el mateix, eixa persona té un record molt diferent. Per tant, eixe joc de memòria, de recordar una cosa i que un personatge la descri-

ga d'una manera i un altre d'una altra manera, m'interessava.

—Nora és la netejadora de la casa de l'Esriptora. L'incorpora per afegir un registre lingüístic diferent del de Jo i l'Esriptora?

—Sí, i perquè m'interessen també els personatges que poden ser anodins a primera vista: una dona que treballa fent feines de la casa. Eixes persones anònimes, bastant invisibles, sempre tenen també una història a contar. Aquesta idea m'agradava. I crec de veritat que totes les persones tenen històries a contar. I, efectivament, contrastava amb les altres dues protagonistes, que tenen una cultura diferent de la seua. Però ella també llegeix molt. És molt admiradora d'Agatha Christie. M'ho vaig passar molt bé amb això. Nora arredonia el triangle amb l'Esriptora, el personatge que té més la visió d'autora, i el Jo, que s'enfada perquè l'Esriptora li furta històries que pensava que havia d'escriure ella.

—Totes tres tenen alguna cosa de Raquel Ricart?

—Tots els personatges tenen alguna cosa —vivències o pensaments o ganes de fer les coses d'una determinada manera. Però moltes voltes no són exactament vivències pròpies.

→

→ —**En aquest cas sí, perquè Nora i Jo pateixen, les dues, un càncer, com vostè va patir.**

—Però la vivència que té Nora és diferent de la del Jo en la vivència de la malaltia. I els finals d'una i una altra també són diferents. Això també m'interessava de cara a explicar eixe enfrontament amb la mort que implica tota malaltia greu, la possibilitat que la vida s'acabe. En tots els personatges hi ha coses meues, però cap d'elles soc jo.

—**D'aquesta manera, desorienta sobre quin d'elles és més Raquel Ricart.**

—La veritat és que no m'eixiria escriure una novel·la contant les coses com m'han passat a mi i les coses que jo he sentit. Necessite una destil·lació de les experiències i després una reflexió. Traspasar-ho a altres personatges t'obliga a mirar-ho de maneres diferents i contar vivències d'altres maneres possibles. Eixe és el joc que m'agradava.

—**En tot cas, les tres versions són molt semblants.**

—Sí, això ho tinc molt en compte quan escric. Que allò que escrius tinga sang i carn i ossos. Per això vaig decidir des del començament que totes tres tingueren el mateix espai. I que cadascuna tinguera un capítol. Jo escric sempre per capítols. I treballo perquè cada capítol tingui entitat, siga redó...

—**Diu que el personatge de Nora va aparèixer a mesura que escrivia. Al començament volia simplement jugar amb la dualitat del personatge, Jo i l'Esriptora?**

—No ho sé. A voltes quan acabe un llibre, em costa recordar quin ha sigut el procés. Sí que sé que Nora va arribar quan ja tenia tres o quatre capítols de cadascuna de les altres. I de colp un dia arribà Nora, i em vingué molt bé, perquè ella podia explicar coses de l'Esriptora que l'Esriptora no anava a explicar i l'Esriptora sabia coses de Nora que Jo no sabia o que Jo pretenia contar d'una manera diferent. Va fluïnt tot, tal com vas escrivint. Això sí: has d'anar jugant amb paperets per ací i per allà perquè has de mirar com vas encaixant la informació a cada capítol, què va abans què...

—**Els personatges tampoc els perfila abans de començar?**

—No, es van fent a poc a poc. Vaig contant les seues vivències i van creixent a partir de les coses que van passant. Tinc flaixos i idees, però no sé molt bé com anirà fins que escric. En aquesta novel·la, al començament, m'interessava el fet biogràfic, i la història del llamp —que me la va regalar una amiga— em va semblar molt potent i amb això vaig començar.

—**La història de la xiqueta que sobreviu al llamp? Està basada en fets reals?**

—Sí. I mereixia una història potent al voltant.

—**El paper de Nora també pretén reivindicar la feina de la neteja?**

—Sí, crec que és una de les feines més invisibles. Ara no n'era conscient, però després he recordat que la primera novel·la que vaig escriure, *Un mort al sindicat*, tenia un protagonista, un detectiu, amb una germana que es dedica a la neteja. I realment és ella qui deslloriga el cas. M'agraden les persones anònimes i en el camp de les

«EN TOTS ELS PERSONATGES HI HA COSES MEUES, PERÒ CAP D'ELLES SOC JO»

feines femenines aquesta és una de les menys valorades, i més necessàries. Tenen una vida, tenen una història i, a més, n'he conegut que, com Nora, els agrada la feina. A ella li agrada deixar les coses netes; li agrada arribar a un lloc tot desficiat i deixar-ho net. Això m'agrada com a idea de fer la vida més fàcil als altres.

—**També és a Nora a qui li agrada molt Agatha Christie. És també una reivindicació de l'escriptora?**

—Jo crec que Agatha Christie no necessita cap reivindicació, perquè em penso que encara actualment és l'autora més venuda de tota la història i en més llengües. A mi m'ha fet passar molt bones estones; també m'ha fet intentar esbrinar qui era

el culpable, amb les pistes que donava. I té també una història singular, amb aquells onze dies que va desaparèixer.

—**Però la història de la literatura la ignora.**

—Sí que és veritat que les novel·les de Sherlock Holmes tenen un què i semblen més interessants, perquè hi ha un procés mental darrere de les recerques, mentre que ella deixa paranys als lectors i abusa d'alguns personatges en moltes obres (el militar retirat, etc.)...

—**La reunió final...**

—La reunió final on es resol el cas... Però quan has llegit la seva biografia hi trobes coses xocants: hi ha fotografies d'ella fent surf, per exemple. És clar que sempre tenim la imatge d'ella quan és gran —tot i que a ella aquestes fotografies eren les que menys li agradaven—, però al llarg de la seva vida va fer moltes coses: va treballar d'infermera durant les dues guerres; allà és on aprèn sobre els verins, etc. I a mi m'ho ha fet passar bé com a lectora.

—**Cita moltes altres autores, per això.**

—Sí, tenia ganes de reivindicar autores. Quan tu li preguntes a algú que llig, les dones són menys llegides a pesar del fet que hi ha narradores magnífiques. No totes les que cito són referents meus, però s'adapten a les coses que s'expliquen...

—**Sí, un personatge, per exemple, cita un seguit d'escriptores alcohòliques perquè és coherent amb el seu perfil.**

—Sí. Evidentment les coneixia, però he fet més recerca sobre elles. Està Jean Rhys, Patricia Highsmith... n'hi ha moltíssimes. De l'alcoholisme dels escriptors se n'han fet, fins i tot, rutes turístiques —com si tinguera glamur—, però en el cas de les escriptores alcohòliques no és igual...

—**Diu que la majoria beuen a casa, d'amagat.**

—La majoria. Marguerite Duras, no tant. Però hi ha com un estigma. Ser alcohòlic és una llàstima, és una dependència...

—**... però al voltant de Hemingway hi ha muntada tota una ruta mitòmana de bars i això no passa amb les dones.**

—Exacte.

—**Però, quines autores o autors l'han empès —o quins ha tingut en compte— a l'hora d'escriure *El dit de Déu*?**

—No sabria dir-te. Elizabeth Strout és una autora que m'agrada molt i *Em dic Lucy Barton* (Edicions del 1984, 2016) és un gran llibre. Tracta sobre una dona que és a l'hospital i explica coses que li passen allà, converses amb sa mare; d'allí se'n va al passat... És una autora que m'agrada molt. Però hi ha moltes lectures que se sumen. També la Mary Kerr l'anomene, perquè sí que vaig fer recerca sobre dones que hagueren escrit sobre l'alcoholisme des de la seva experi-

ència. D'americanes, n'hi ha unes quantes que, una mica des de l'autoficció, ho expliquen. Potser perquè l'autoficció té més tradició als EUA.

—**Un personatge pateix abusos sexuals des de petita i l'altra es desperta inconscient amb senyals d'haver estat víctima de violació. Volia parlar del dolor, també?**

—Sí, pateixen aquest dolor i per això volia explicar-ho. Però també volia parlar del perdó. De la possibilitat de guarir. Hi ha ferides que deixen cicatriu per sempre, però també és possible fer un pas més enllà i reconciliar-se amb ella mateixa.

—**El perdó, com es diu en algun moment, dona poder a qui perdona: "Perdonar és fer alguna cosa contra la qual l'autor no es pot defensar".**

—Sí, és una frase d'Eva Mozes Kor. No recordo com vaig arribar al documental on Eva diu aquesta frase. Em va ser molt costós de fer el camí que fa l'Espectora de perdonar son pare. Això em creava contradiccions. Com es pot arribar a perdonar? Quan vaig veure el documental, em donava la raó: Eva Mozes fa un camí increïble de perdonar...

—**Perquè va ser a Auschwitz on li van matar els pares...**

—Fer una vida soterrada, perquè el trauma està a dins i no ix. Després començar a buscar a Mengele; fins que arriba el moment que ella fa el clic i perdona a aquell home i als que li han fet tot allò. I se sent alliberada perquè això només ho pot fer ella. I no deixa de ser activista i d'anar cada any a Auschwitz, però amb un poder diferent.

—**Com tots els personatges miren al passat, pot fer servir un llenguatge de la infantesa, recuperar els mots de determinats col·lectius o ambients domèstics: com tot el vocabulari del ganxet o de la pilota valenciana.**

—Sí, crec que la infantesa és un pou de matèria del que viuràs després. Per això m'agrada sempre tornar a la infantesa dels personatges i veure què va passar allà. I Nora, que és el personatge més gran, pot tornar a uns anys més enrere. El tema del ganxet i la costura també és un tema que m'agrada molt. M'agrada com a metàfora, com a fet, perquè m'agrada fer-ne i és una activitat que et duu a la reflexió. Quan fas una cosa manual que domines, et permet pensar. ●